

MUSEITIDNINGEN

Medlemsblad för Råå museiförening

ÅRSMÖTE

I Raus Församlingsgård, ingång från Kielergatan
Torsdagen den 28 mars 1996, kl. 19.00

PROGRAM

Sedvanliga årsmötesförhandlingar
Servering av gott kaffe och kakor, pris 25 kr
Sea Shanties: Blackthorne spelar och sjunger

*Det stora lyftet: **Golden Lady** på väg in i museets nya båthall. Bild: Örjan Kronvall*

Årskrönika 1995

Verksamhetsberättelse

Årsmötet för 1995 års verksamhet avhölls som traditionen påbjuder i Raus församlingsgård torsdagen den 30 mars. Närvarande på mötet var 104 registrerade medlemmar samt ett tiotal åhörare. Till ordförande för årsmötet valdes Sigvard Enhammer, till årsmötessekreterare valdes Siv Olsson och till protokolljusterare samt rösträknare valdes Bengt Holm och Nils Jonasson. Medlemmarna informerades av föreningens ordförande om museets öppethållande under sommaren samt vilka aktiviteter som skulle genomföras. Därefter genomgicks verksamhetsberättelsen och revisionsberättelsen, vilka båda godkändes och lades till handlingarna varvid årsmötet beviljade styrelsen full ansvarsfrihet för verksamhetsperioden.

En av kvällens huvudpunkter, museets om- och tillbyggnad, upptog stor del av mötestiden. Museets ordförande gav dels en historisk återblick och dels en dagsaktuell information om tillbyggnadssituationen. Det framkom bl a att tidigare redovisade byggnadsförslag samt den tilltänkta foldern, som skulle presentera om- och tillbyggnadsplanerna till olika företag inom och utom kommunen, ej längre var aktuella. Styrelsens förslag till komplettering av befintlig museibygnad redovisades, varefter arkitekt Inger Thede från Michelsen Arkitekter visade de av kommunen godkända byggnadsritningarna och svarade sakkunnigt på frågor. Vår dåvarande v. ordf. Sven Backe redogjorde ingående för finansieringsplanerna och kontakter med våra donatorer.

Inlämnade motioner behandlades. Årsmötet godkände styrelsens förslag om avslag för samtliga motioner.

Det var sedan tid för årsmötet att besluta om museets om- och tillbyggnad. Det blev överväldigande majoritet för styrelsens framlagda förslag.

Nästkommande punkt på dagordningen var val av olika funktionärer inom föreningen. Dessa presenterades av valberedningens ordförande Nils Pålsson, varefter om- och nyval skedde. Efter kaffe, lotteridragning och allmän samvaro avslutade ordföranden årsmötet och styrelsen

konstituerade sig enligt följande.

Ordförande	Ragnar Thornberg
V. ordförande	Sven Backe
Sekreterare	Siv Olsson
Kassör	Torsten Stuesson
Materialförvaltare	Harry Monroe
Styrelseledamot	Börje Rådbrink

Suppleanter	Bengt Rådbrink
	Eva Olsson
	Lennart Åström
	Barbro Kronvall
	Marianne Wittgren
Adj. arkivarie	Eric Björck
Adj. bitr. kassör	Gunilla Kittel
Adj. segelfartyg och dess dokumentation	Örjan Kronvall

Styrelsens omdisponering enligt styrelseprotokoll 950828 med anledning av Sven Backes bortgång: Eva Olsson v. ordf. och Barbro Kronvall ordinarie styrelseledamot fram till årsmötet 1996. Styrelsen har genomfört sex protokollförda möten under verksamhetsåret, alla föregångna av AU-möten.

Antal medlemmar vid årsskiftet

Ständiga medlemmar 747, årsbetalande 154.
Totalt 901 medlemmar.

Besöksfrekvensen

Besöksfrekvensen har till vår stora glädje ökat och gruppbesöken har som tidigare varit omfattande. Våra utländska gäster har också varit oss trogna och våra besökare har visat stort intresse för våra utställningar och framtidsplaner angående museet.

Hedersmedlemmar

På årsmötet hade vi den stora äran att få utnämna Sigurd Johansson till hedersmedlem. Siggas stora händighet har bidragit till många modellbyggen och skapande av nya interiörer. Vi hoppas att få del av hans kunskaper lång tid framöver.

Donationer

Donationerna har varit rikligare än någonsin. Alla gåvor, stora som små skänkta av våra medlemmar, har stor betydelse för museets utveckling. Nämnas bör donationerna s/y Golden Lady, Kurt Björklunds "livskamrat" på de sju haven och Sven Backes minnesfond. Alla bidrag från privatpersoner och företag har möjliggjort om- och tillbyggnaden för museet. **Ett stort tack** till alla våra donatorer.

Utställningar

Museets fasta utställningar är som alltid huvudriktningen i vår verksamhet. Riktade utställningar har i år varit Råå-rederierna Falkland och Jonassons rederier, Rååsonen Lennart Möllers konstverk, kvinnogruppens utställning samt visning av Råå-filmen.

Aktiviteter

Den gångna säsongens aktiviteter har varit sång av kören Fyrstämman, musik av Råå Consort, bygge av fartygsmodeller, Råå-rederier, levande hantverk, kvinnogöra inkl. kaffeservering, filmvisning av gamla arkivfilmer och sedvanlig tipstävling under säsongen. Alla aktiviteter har varit välbesökta och uppskattade inslag under sommarhelgerna.

Träbåtskommittén/byggruppen

Arbetet med underhåll av våra träbåtar fortsätter planenligt. En livbåt byggd på Råå båtvarv med nr. 207 är ett nytt tillskott till båtsamlingen.

Alla kände vi stor tillfredsställelse när första spadtaget togs i slutet av oktober. Byggnationen fortsätter enligt den tidsplan som SIAB omsorgsfullt har beräknat. Vissa omdisponeringar har behövs göras pga den stränga vintern. Byggestarten förhalades nästan tre månader pga överklagande till Länsstyrelsen, som avslög framställan. Detta innebär att säsongstarten och återinvigningen senareläggs till tidigast 1 juni 1996.

Byggruppen har under hela planeringen haft, och kommer även i fortsättningen att ha, byggmöte var tredje vecka.

Höstmötet

Höstmötet genomfördes den 31 oktober i Raus församlingsgård. 130 medlemmar hälsades välkomna och sedvanliga rapporter lämnades. Därefter framlade en grupp med avvikande åsikter sina förslag angående om- och tillbyggnaden, samt en framtida planering för verksamheten i museiföreningen. Höstmötet tog ej till sig gruppesideer och förslag, vilket innebar att årsmötesbeslutet angående om- och tillbyggnaden ej kunde förhalas. Kaffe serverades och lottdragning genomfördes med fina vinster. Vi tackar alla som bidragit med vinster. Kvällen fortsatte med en bildkavalkad "Rååvägen nu och då" med Örjan Kronvall som föredragshållare. Presentationen var lättsam och väldigt uppskattad. Ordföranden tackade och avslutade mötet.

Årets studieresa

Årets resmål var Göteborg med sitt fina Sjöfartsmuseum, som gav alla i styrelsen och jobbargänget nya fräscha ideer för kommande bruk. Rundvandringen vid Göteborgs Maritima Centrum vid "Lilla bommen", där vi besökte ett flertal historiska fartyg, var också mycket givande och intressant. Samvaron under en helg med alla diskussioner och tankeutbyte kring vår verksamhet förstärker känslan för vårt gemensamma intresse, Råå Museum.

Årsavslutning

Året avslutades inte med traditionellt julbord. Vår efterlängta byggnation gav ej utrymme till detta, utan jobbargänget och styrelsen önskade varandra en God Jul och ett Gott Nytt År över en enkel måltid.

Övrigt

Vid Grafiska museets högtidliga invigning presenterades Råå Museum av Sven Backe och Eric Björck.

En skrivelse om avvikande åsikter angående byggnation och museets framtid har inlämnats av en liten grupp medlemmar. Denna kan studeras på vårt museum under säsongen 1996.

För Råå Museum - vi gör det tillsammans

Väl mött på årsmötet och under säsongen 1996!

Verksamhetsberättelsen och årsredovisningen för Råå Museum för fiske och sjöfart och undertecknade av samtliga ordinarie styrelseledamöter.

Årsredovisning

<u>Resultaträkning för tiden 1/1 - 31/12</u>	<u>År 1995</u>	<u>År 1994</u>
<u>INTÅKTER</u>		
Medlemsavgifter	13.450:-	8.900:-
Entréavgifter	40.418:-	42.027:20
Försäljning av böcker, kort, m.m.	24.894:50	17.125:-
- " - av Råå-videofilmer	32.925:20	0
Projektbidrag:		
" Rädda våra träbåtar "	0	0
" Projekt tillbyggnad "	0	7.806:-
" Medlemsbevis "	7.000:-	8.341:-
Övriga intäkter	<u>6.869:51</u>	<u>8.341:-</u>
SUMMA INTÅKTER	<u>125.557:21</u>	<u>95.999:20</u>
<u>KOSTNADER</u>		
Inköp och renovering av museiföremål	580:-	2.097:-
Aktivitetskostnader inom museet	14.218:90	13.824:80
- " - utom museet	8.780:-	10.950:-
Omkostnader träbåtar	1.213:-	2.128:-
Inköp av böcker, kort, m.m.	7.220:-	8.429:-
Inköp av videoband	14.702:-	0
Kopierat Rååfilm till video	0	11.786:-
Bidrag till renovering av fyren på Råå hamnpir = avslutat kontot " Minnesmärke Sjömän "	<u>5.531:65</u>	<u>0</u>
	52.245:55	49.214:80
<u>Driftskostnader för fastigheten</u>		
Tomtarrend	5.508:-	5.752:-
Energi, vatten och avlopp	21.145:-	19.512:-
Alarmkostnad	7.338:-	6.753:-
Försäkringspremier	7.064:-	6.824:-
Underhållskostnader	5.785:80	8.593:-
Asfaltering av plan	0	12.500:-
	46.840:80	59.934:-
<u>Administrationskostnader</u>		
Kontorsmaterial, porto, telefon, m.m.	9.318:50	12.001:50
Föreningsmöten och medlemstidning	8.427:-	8.500:-
Representation	<u>2.952:-</u>	<u>1.039:-</u>
	20.697:50	21.540:50
SUMMA KOSTNADER	<u>119.783:85</u>	<u>130.689:30</u>
RESULTAT FÖRE FINANSIELLA OCH EXTRA- ORDINÄRA INTÅKTER OCH KOSTNADER	+ 5.773:36	- 34.690:10
<u>FINANSIELLA INTÅKTER</u>		
Ränteintäkter	+ 53.036:37	+ 47.461:50
<u>EXTRAORDINÄRA INTÅKTER</u>		
Erhållna donationer	0	+ 7.950:-
<u>EXTRAORDINÄRA KOSTNADER</u>		
Värdekorrigering Ruben Rausings legat	0	- 18.445:-
ÅRETS ÖVERSKOTT EFTER FINANSIELLA INTÅKTER OCH EXTRAORDINÄRA INTÅKTER OCH KOSTNADER	+ <u>58.809:73</u>	+ <u>2.276:40</u>

SPARBANKEN stöder

Balansräkning per den 31/12

TILLGÅNGAR

	<u>Ar 1995</u>	<u>Ar 1994</u>		1983-84	1986	1983	1983-89	1943	1983	1986	1980-91	1984-86	1964-65	1981	1988	1965	1983-87-94	1982	1991	1982	1992	1992	1993	1993	1993	1994	1995	
Fastigheten	380.000:--	380.000:--																										
Donationsmedel																												
Ruben Rausings legat	250.708:58	245.324:60																										
Donatorers fond	49.553:63	48.756:--																										
Enskilda donatorers fond	362.679:77	356.603:06																										
Curt Perssons fond	3.108:62	2.917:26																										
Projektmedel " Räckda våra träbåtar "	22.224:81	21.473:25																										
688.275:41	675.074:17	675.074:17																										
Omsättningstillgångar																												
Diverse fordringar	0	0																										
Bankmedel	133.023:47	64.292:66																										
Projektmedel " Minnesärke sjöman "	0	5.399:89																										
Postgiro	88:72	37:56																										
Kassa	439:--	1.380:79																										
Varulager	16.755:--	19.500:--																										
150.306:19	90.610:90	90.610:90																										
Projekt " Tillbyggnad "																												
Likvida medel	2.475.699:08	0																										
Förutbetalda kostnader	192.017:--	0																										
2.667.716:08	1.145.685:07	1.145.685:07																										
SUMMA TILLGÅNGAR	3.886.297:68	3.886.297:68																										
SKULDER OCH EGET KAPITAL																												
Kortfristiga skulder																												
Leverantörsskulder																												
Avsatt till " Projekt tillbyggnad "	19.347:80	5.261:--																										
2.667.716:08	0	0																										
Eget kapital																												
Ingående behållning	1.140.424:07	1.138.147:67																										
Arets överskott	58.809:73	2.276:40																										
1.199.233:80	1.140.424:07	1.140.424:07																										
3.886.297:68	1.145.685:07	1.145.685:07																										
SUMMA SKULDER OCH EGET KAPITAL	3.886.297:68	3.886.297:68																										

S/S LIGUR - Historien bakom en fartygsmålning

Christer Nilsson med fadern Jacks målning av Ligur som Råå Museiförening får ta emot i gåva vid årsmötet. Ligur stävar mot okänd hamn medan lotsbåten vänder åter till Råå.

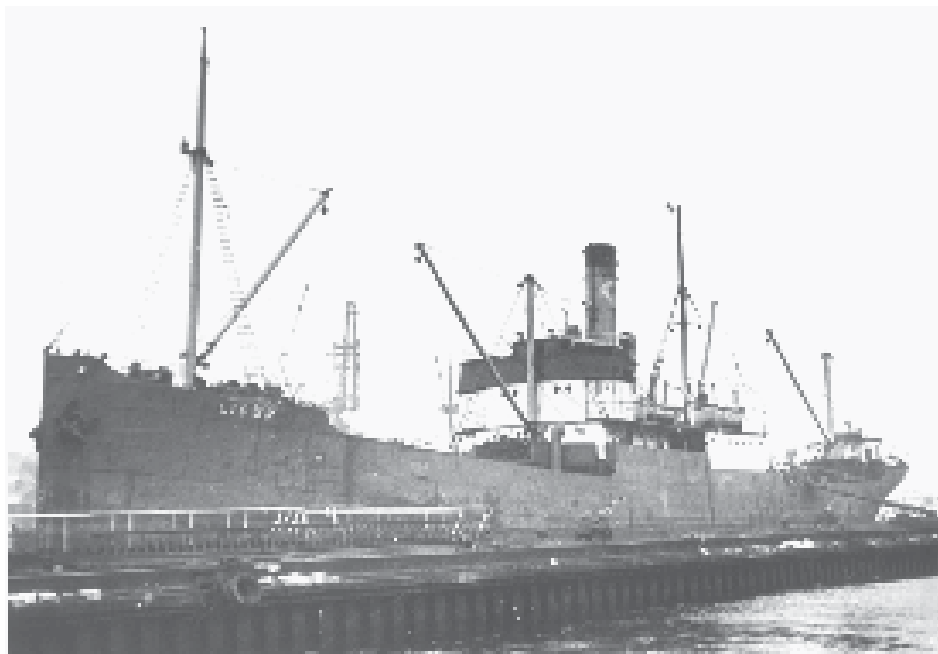
En sommardag 1984 bjöd vi närmsta grannarna Elsie och Nils Thorwaldsson på kaffe i vår stuga i Ireviken på Gotland. Vi satt och pratade om ditt och datt, och plötsligt sa Nils: "Nämen titta där - en tavla med gamla Dalhem!" Han hade fått syn på en marinmålning av LIGUR, som min far J.H. "Jack" Nilsson hade målat 1934. Jag påpekade vänligt, att båten faktiskt hette LIGUR, men Nils stod på sig: "Jag känner väl igen vår gamla Dalhem. Vi sålde henne till ett Helsingborgsrederi i början av trettioalet. Det måste vara gamla Dalhem". "Vi" var Rederi AB Volo i Slite, som ägdes av Gustaf Myrsten. Rederiet ombildades i mitten av 40-talet till Rederiaktiebolaget Slite, i vilket Nils Thorwaldsson var delägare. Rederiet gick sedermera upp i Viking Line, men det är en

annan historia.

Jag blev intresserad av LIGURs öden, och kontaktade min mor Sara Nilsson. Hon hade att berätta att LIGUR hämtades av min morfar Fredrik Gudmundsson på Gotland omkring 1930. Förvisso var DALHEM och LIGUR samma fartyg.

När vi skulle återvända till Växjö, tog jag med tavlan. Nu hade den helt plötsligt fått en annan identitet, än att bara vara en av min fars målningar, och jag var fast besluten att ta reda på LIGURs historia. I Gotlandsboken "Från fars och min tid" hittade jag en notis:

"1921 kom en ny milstolpe i Volos historia: nu kom den första "Dalhem". Också "Dalhem" var norskbyggd, i Skien närmare bestämt. Denna "Dalhem" såldes 1929 till ett Hälsingborgsrederi och

Ligur i Hälsingborgs hamn, förmodligen någon gång under 50-talet. Lägg märke till att hon fortfarande saknar radaranläggning och att bryggan är kompletterad med en styrhytt. Foto: C.G. Nyström, © FOTOARKIVET, Klubb Maritim Västra Kretsen.

under namnet ”Ligur” seglade hon till 1958, då hennes saga blev all”.

Jag bad min nästkusin och gode vän Nils-Olof Gudmundsson om hjälp. Han hade samlat på sig fakta, som han gärna delade med sig av.

Fartyget byggdes 1920 i Skien, Norge, för Rederi AS Harboe Jensen i Kristiania och döptes till GRETE. Lastkapaciteten var 1850 ton dw. 1922 inköptes ångaren av Rederi AB Volo i Slite och seglade under namnet DALHEM.

Den 14 maj 1929 inköptes fartyget för 343.000 kronor av Rederi AB Wallen, Falklands rederier på Råå. Hon fick namnet LIGUR.

LIGUR seglade 29 år i Falklandsflottan. Den första inmönstringen skedde den 28 januari 1930 enligt följande:

Ångaren LIGUR med reg. nr. 6700. Nettodräktighet: 799,85 ton (till grund för beräkning av besättningens storlek).
Befälhavare:

Göran Fredrik Gudmundsson, Raus, f 1876

1:e styrman:

H. Johansson, Helleberga, f 1884

2:e styrman:

Jahn Gyllin, Gislövs läge, f 1901

1:e maskinist:

Aug. Hammarström, f 1894

2:e maskinist:

Axel Falkland, Raus, f 1903

Stuert:

W. Bergvall, Norra Vram, f 1899

Kock:

A. Olsson, Mjällby, f 1911

Smörjare:

Karl Hansen, Moss, f 1904

Eldare:

Gunnar Ericsson, Bjuv, f 1907

Gunnar Johansson, Limhamn, f 1889

Eros Persson, Risekatslösa, f 1906

Matros:

Ivan Johansson, Trönninge, f 1899

Lättmatrosor:

H. Persson, Varberg, f 1907

G. Petersson, Västervik, f 1910

E. Lindahl, Sölvesborg, f 1911

Jungmän:

Gustaf Jeppsson, Bjällerup, f 1911

Knut E. Krona, Klippan, f 1912

När min morfar övertog befälet på LIGUR, överlämnade han sitt tidigare fartyg LILLY till min morbror Anders Gudmundsson, som då bara var 27 år gammal. Detta måste anses vara extremt ungt för en befälhavare i en ångare på den tiden.

Sedan följde av- och påmönstringar i LIGUR, med undantag av kaptenen Fredrik Gudmundsson, som stod kontinuerligt påmönstrad ända till den 27 april 1937, då han definitivt lämnade LIGUR. Ny skeppare blev sonen Anders Gudmundsson, som registrerades som befälhavare den 3 maj 1937.

Min morfar tog under sina åtta år i LIGUR aldrig semester, bortsett från smärre ledigheter då fartyget låg i svensk hamn för lastning, lossning eller översyn.

Anders Gudmundsson var kapten på LIGUR till 1947, då han överlämnade befälet till K. W. Kristiansson. Under olika kaptener seglade sedan LIGUR i Falklandsflottan till 1958. Den siste befälhavaren på LIGUR var H. P. Bengtsson.

1958 såldes hon till Arthur Jugenthal, Rederi AB Arun Shipping Co, och köpesumman var 261.000 kronor. Nu fick hon namnet TYNE. Arthur Jugenthal var en av sex baltredare i exil, som köpte upp det mesta som fanns kvar av det gamla uttjänta ångfartygstonnaget i Skandinavien. Dessa sex redare bildade ”Den statslösa handelsflottan”, som under åren

Kapten Fredrik Gudmundsson (i mitten) med 1:e styrman Herman Johansson (till vänster) och 2:e styrman Sven Cappelin (till höger). Mannen i bakgrunden är okänd. Lägg märke till att nakterhus- och maskintelegrafkapellen inte är avtagna - ett fatalt förbiseende av min morfar inför fotograferingen. Kortet är taget 1934-35.

1940-76 bestod av tillsammans 57 st ång- och motorfartyg under Liberiaflagg.

I september 1963 gick s/s TYNE till upphuggning i Lübeck.

Christer Nilsson

Nils-Olof Gudmundsson har varit till

ovärderlig hjälp med fakta och efterforskningar. Bl.a. Sven Cappelin j:r och Tomas Johannesson har tillhandahållit fotografier.

Med CB PEDERSEN runt Kap Horn

Inte många finns kvar av de sjömän som rundat Kap Horn med en fyrmastad bark. Men i ett litet hus på Långgatan här på Råå bor Erik Göransson.

17 år gammal gick han till sjöss som prentice på CB PEDERSEN, förd av den mångkunnige och legendariske Råå-kaptenen Harald Bruce.

Paul Ols Blendesa Erik ville bli sjökaptent som sina fäder, och då fanns ingen bättre skola än en råseglare med Bruce som kaptent.

T.v. Erik Göransson som prentice 1936.

1935 mönstrade Erik Göransson på CB PEDERSEN i Göteborg. Färden gick med barlast till Australien och med vete tillbaka till London. 72 dagar tog det för barken att nå Spencergolfen i Australien via Skottland och Goda Hoppsudden. Besättningen bestod av skepparen Bruce, styrman Hult, steward, kock, timmerman och 30 elever. Jobbet i riggen var hårt, 50 meter över havsytan klättrade pojarna i pärterna och beslog segel i rykande orkan. Men ingen föll ner. -När det gäller, då kan människan mer än man tror, det är Eriks erfarenhet.

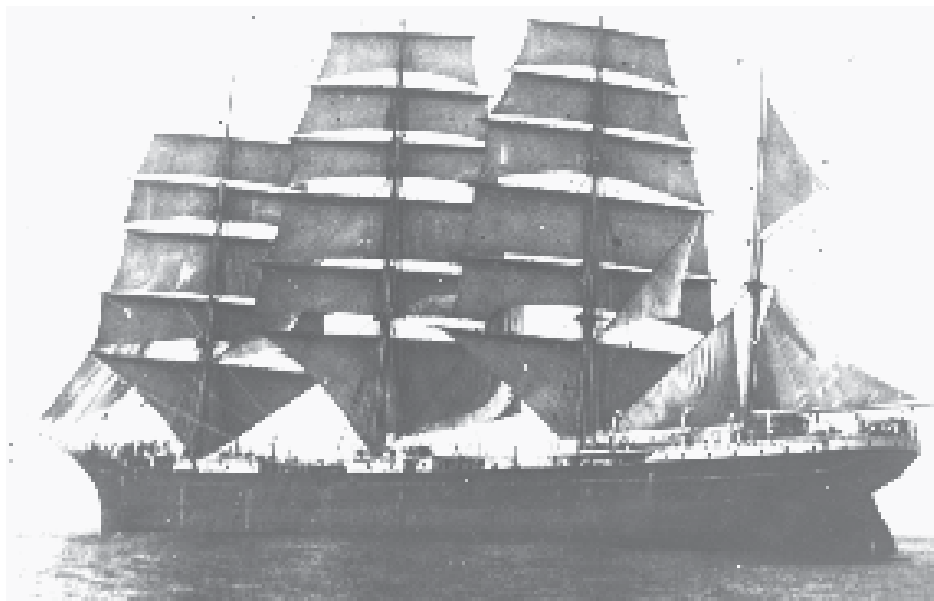
LUGNTOCHLYCKLIGTIPASSADVINDARNA

Väl inne i passadvindarna blev livet lugnt och lyckligt, riggens många tampar fick hänga uppkvjlade i lugn och ro i skotstallen, seglen stod veckovis på samma sätt. Nu kunde eleverna ägna sig åt studier och vila. Med maten var det si och så, den salta sillen var så bränd, så härsken, att bara ryggbenet följde med när man lyfte den i rumpan. Det salta fläsket var gult som en

postlåda. Det enda färska nötkött som fanns med hängde uppe i masten i köttisäcken. Färskvatten var det ont om, den munfull man fick att dricka nändes man knappast svälja. En halv pyts färskt vatten skulle räcka till den personliga hygien under färden, det blev att tvätta sig i samma vatten dag efter dag framme under backen där grisarna hade sin stia och timmermannen sitt målarskåp. Havsvatten dög inte att tvätta sig i, tvålen löddrade inte.

Australien var rena vilda västern med hus byggda av korrugerad plåt, men också med moderna städer som Port Germain, en stad av Landskronas storlek på den tiden. Människorna var otroligt gästfria, när pojarna skulle in till stan från hamnen stannade varenda bil och ville bjuda på skjuts.

Färden hem gick längs 60-breddgraden och Kap Horn rundades på respektfullt avstånd. Hemma i Göteborg togs CB PEDERSEN på slip, långhalsarna skulle skrapas bort från fartygsbotten. Erik Göransson hade som enda elev spikat sina tentamina och kunde nu mönstra på Transatlan-

Fyrmastade barken CB PEDERSEN.

tics flaggskepp PARACOLA, en shelterdäckare om 10 000 ton dw byggd på Göta-verket. Även denna gång gick resan till Australien, till Sidney och Melbourne för att lasta vete och hudar.

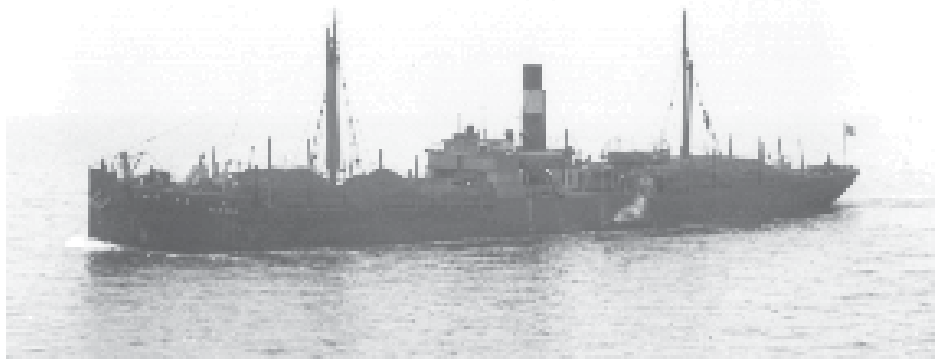
FALSKTSYNINTYG

När Erik vid hemkomsten ville börja på navigationsskolan, så visade det sig att hans syn inte räckte till. För att kunna fortsätta segla, skickade han vännen Torild Gunnarsson till läkaren för synkontroll. Denne uppgav Eriks namn, och så kom det sig att Erik kunde fortsätta som matros fram till andra världskrigets slut i jonstorpere, små "Three Island"-ångbåtar i 500-tonsklassen. De kallades så därför att deras överbyggnader i back, midskepps och pop stack upp som små öar bakom horisonten innan hela fartyget blev synligt.

Först seglade Erik i KJELL och senare under krigsåren i MAUD, där hon gick på

Tyskland med järnmalm och om igen med kol från Gdynia och Danzig. Krigsriskilläget var mycket väl tilltaget, mångdubbelt större än hyran. Nu sparade Erik de pengar som skulle komma väl till pass efter kriget då han sökte in på Aseas 4-åriga ingenjörs-skola i Västerås.

MAUD var en turbåt, hon klarade sig undan ubåtar och bomber. En gång låg hon instängd i Bremen under 6 veckor i slutet av kriget, en finsk malmlastare hade sänkts i Kielkanalen och genomfart var omöjlig. Eldstormen härjade i Bremen, människor drogs in flammorna av suget från bränderna. Men MAUD låg trygg i skydd av de höga kajerna och besättningen om 15 man sökte sig aldrig till skyddsrum undan bombarmadorna som kom i vågor vareviga kväll. Splitter på däck var det enda synliga beviset på att MAUD befann sig i krigsorkans öga. Den tyska civilbefolkningen brydde sig inte längre om kriget, förvånansvärt lite berörda levde de vidare i sin vardag

"Three Island-ångaren Maud". Hon byggdes 1882 av J. Readhead & Co, South Shields, och hette först "Wilberforce" innan hon såldes till CA Banck och fick namnet "Libra". 1921-39 tillhörde hon Falklandrederiet Wallen under sjökapten Paul Damström, varefter hon 1939-46 seglade under namnet "Maud" för Rederi AB Maud i Jonstorp. Befälhavare var Karl Fredrik Hjort från Ven. "Maud" skrotades i Antwerpen 1952, 70 år gammal, en aktningvärd ålder för en ångbåt.

bland de utbrända ruinerna där badkaren hängde kvar i rörledningarna högt över marken.

TVÅLHÅRDVALUTA

Erik lärde sig snart att tvålvärde var hårdvaluta. Med fickorna fulla av tvålvärde kunde han festa runt ordentligt på krogarna. "Trink, Brüderlein, trink, lass doch die Sorge zu Hause", sjöng man på ölstugorna.

Eftersom det var så ont om folk till besättningen, tog man folk från fängelset i Norrköping. Ombord kom en björn och våldsverkare som snart hade satt skräck i de flesta ombord. Erik som var äldst i skansen, beslöt sig en natt att ta itu med fängelsekunden. Nu kom hans färdighet som eldslukare till nytta. Först retade han upp busen ordentligt, så stack han ut i mörkret där han hade en dunk fotogen i beredskap. När den rytande våldsverkaren kom rusande för att göra procesen kort med Erik, hade han ställt sig i kabelgattet med vinden i ryggen. Nu tog han en munfull fotogen och sprutade ut den samtidigt som han satte fyr

med en tändsticka. Busen fick eldkvasten i ansiktet, den bländade honom totalt och svedde ansikte och hår. Han kved och kraftade på skottet när han försökte hitta in i skansen igen. Våldsverkaren begrep nog aldrig riktigt vad som hänt, men efter den läxan höll han sig i skinnet. Mot Erik blev han hädanefter from som ett lamm.

INGENJÖRPÅASEA

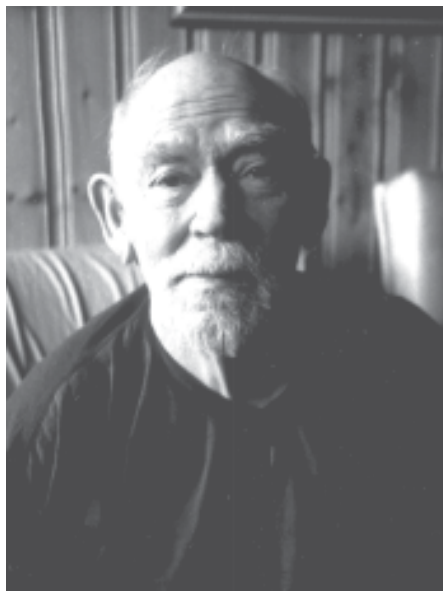
Efter kriget utbildade sig Erik till ingenjör och stannade på Asea i 40 år, först i Västerås, sen i Finspång och till slut på Landskronavägen här hemma. Han rustade upp sitt barndoms hem på Långgatan och här sitter han nu omgiven av alla gamla minnen. På väggarna hänger foton, oljemålningar och andra bilder av de fartyg som funnits i släkten. Farfadern Bengt Göranssons tremastade bark ARCHITEKT, en gång ett av Råås största fartyg, hänger där. Bengt Göransson var först partsredare i ett tiotal mindre skutor innan han förstod att det var en bättre affär att segla med en djupvatten-seglare än att konkurrera på kustfarten. Erik

tror att farfadern seglade med sockerlaster på Rio och Kuba. Rååborna var inte främmande för fiffel och båg och säkert såg även Bengt Göransson till att använda det då kända tricket att låta sockerlasten suga i sig sjövattnen till dubbel vikt mot vad man lastat. Socker är hygroskopiskt och någon metod att avslöja fusket fanns inte på den tiden.

SPANSKASJUKAN

På väggen hänger även fadern Bror Erik Göranssons ångare HELSINGBORG. Bror Erik seglade med kontraband på Frankrike och England under 1:a världskriget. Han kom hem och dog i spanskan kort innan Erik föddes i maj 1918. Eriks mor Blenda flyttade från kaptenshuset på Batteritorget till föräldrarna i Långgatan. Erik och den äldre brodern Einar fick en harmonisk men mager uppväxt i morföräldrahemmet, dock behövde de aldrig sakna något. Einar förblev Eriks bästa vän så länge han levde och morfadern Paul Olsson var den trygga fadersfigur som varje pojke behöver. Bröderna fick resa en egen flaggstång och odlade själva i egna täppor. På lanningen byggde de en karusell. Kvinnorna styrde och ställde med hushållet. Mormodern Anna Cecilia stod i skeppshandeln på Patrullgatan och Blenda tjänade extra genom att sy.

Bröderna fick hjälpa morfadern att fiska på lanningen. I den 6 meter långa norska snipan rodde de åt morfar när denne satte garnen. De skulle sättas i bukter - ”Å och te” var kommandot som styrde pojkarnas rodd. Snipan drogs upp med det stora gångspelet med docka, garnen drogs hem på rullebören och lades på stenen där garnen lönnades och stenen plockades av dem. Pojkarna sålde fisken runt omkring på läget, medan morfadern hängde garnen på stötteräckan nere på malen och gick över dem med kvistekäppen innan de åter samlades ihop på klåen.

Erik Göransson hemma på Långgatan 1996. Foto Otto v Friesen.

Einar och Erika blev med tiden allt vidlyftigare i sina färder med morfars snipa. Mor Blenda var ängslig att det skulle hända dem något, och en dag sågade morfar snipan mitt av. Men pojkarna gav sig inte, de spikade en akterspegel på den ena halvan och kunde så fortsätta sina expeditioner.

Fisk var huvudfödan i det lilla huset på Långgatan. När jag frågar vad för slags rätter som stod på bordet, svarar Erik med historien om sonen som frågar sin far hur många olika sätt det finns att tillaga fisk. Fadern svarar: -Det finns många sätt, stekt fisk och kokt fisk. Potatis odlades i täppan på den då obebyggda tomten mot Kustgatan. Desserten, den kom från fruktträd och bärbuskar i trädgården.

Otto v Friesen

Kristina Olsson - livet på Råå ur kvinnoperspektiv

Kristina Olsson föddes i Bårslöv den 15 februari 1868. Hennes far, Ola Olsson, hade ett lantbruk på vägen mellan Bårslöv och Gantofta. Kristina växte upp i ett mycket religiöst hem och hade tre syskon, Bengta, Bengt och Lars, som blev min farfar. Både Lars och Bengt blev även de lantbrukare, men Bengt åkte också omkring i omgivningarna och lade halmtak.

I sin ungdom tjänade Kristina i tjugo år hos kapten Nils Olsson på Matrosgatan 18. I en intervju med Ruth Liedgren från Nordiska Museet år 1946 berättar Kristina att hon var släkt med Nils Olsson. Hon sade också, att hon var av gammal Rååsläkt, släkt även med Reinholt Olssons och Råavalls.

Efter sin tjänst hos Nils Olsson öppnade Kristina en liten affär på Rååvägen vid Mårtensgatan. Hon flyttade senare därifrån till ett litet hus på Rååvägen, på den tomt där skoaffären ligger idag. När huset skulle rivras, för att 1923 ge plats för nybygget på Rååvägen 25, flyttade Kristina ännu en gång - nu bara några meter söderut i ett litet hus, som låg med gaveln utåt Rååvägen en bit in från gatan.

Huset på Rååvägen 23 ägdes av fiskhandlare Magnusson. Mitt på huset satt ytter-

Museets kvinnogrupp förbereder i år en liten skrift om kvinnors liv på det gamla Råå. Häftet kommer att innehålla kapitel om kvinnors hem- och förvärvsarbete, om bostadsförhållanden, matlagning, klädvård, hälsotillstånd, barnens lekar samt om sedvänjor och klädsel vid högtider. Intervjuer med äldre kvinnor idag kommer också att ingå.

Som smakprov följer här en av Bodil Holmqvists texter.

dörren, som ledde in i en mörk förstuga. På väggen rakt fram när man kom in, hade en målargetall hos målare Andersson målat ett parkmotiv. Där skulle varit blommor också, berättade Kristina, men det blev aldrig av, för gesällen åkte till Amerika. Till höger gick en dörr in till ett av rummen och innanför det fanns ännu ett rum. Till vänster om detta, alltså bakom väggmålningen, låg ett enkelt, mörkt kök med såväl vindslucka som källarlem. Man hade dock vatten inne år 1946. Till vänster i förstugan kom man in i affären och bakom den låg ännu en liten kammare. Affären beskrivs av Ruth Liedgren som helt avsaknad av jäkt. Kunderna var nog inte många, men för dem som hittade dit fanns det en pinglande ringklocka över dörren.

Det fanns en disk mitt i rummet, en del av den med glaslock. Här under fanns sötsakerna. Utmed väggen stod ett skåp med glasdörrar och här fanns prydnadssaker till försäljning. Utbudet av varor var inte stort. Kristina drog själv iväg med sin rullebör för att hämta färskt bröd ute hos bagare Fristedt på Mårtensgatan. Detta bageri fanns i ett litet hus, som ägdes av Majken och Börje Kroll.

Kristinas och Bengtas hus på Rååvägen 23. Foto Örjan Kronvall 1963.

Då och då fick Kristina ut leverkorv och bigart från Maria Hallbergs köttaffär på Kullagatan. Dessa varor var mycket omtyckta och såldes snabbt och tur var väl det, för det fanns ingen kyldisk i affären. Färskvarorna låg på ett fat på skänken bakom disken.

Något som Kristina sålde mycket av var kaffe - Zoegas kaffe. Det fick hon utnymalet i små påsar, som hon förvarade i bleckburkar. Kristina åkte ibland själv upp till Zoegas. När direktören där fyllt jämnt, tog hon någon dag därefter spårvagnen upp för att gratulera. Hon var mycket stolt när han lät sin privatchaufför köra henne hem i sin fina bil. Detta berättade hon ofta och gärna om.

Kristina drev sin affär i många år. Inte förrän systemen Bengta gått bort år 1953 bestämde hon sig för att lägga ner den. Bengta bodde nämligen tillsammans med Kristina, förmodligen under alla år. De två systerarna var två helt olika typer. Kristina var alltid som ett litet solsken, mild, vänlig och djupt religiös. Hon tillhörde i alla år Råå Missionshus. Bengta däremot var inte särskilt talför och för det mesta kort i tonen. Bengta hjälpte till i

affären ibland, men hennes uppgift var annars att sköta hushållet - ett mycket spartanskt hushåll, där ingenting fick förfaras.

Något före sin 90-årsdag flyttade Kristina till Romare Stiftelse och där somnade hon lugnt och stilla in den 4 december 1962. Hon ligger begravd i familjegraven på Bårslövs kyrkogård.

Bodil Holmqvist

Bengta och Kristina Olsson.

MUSEITIDNINGEN

Redaktör: Otto v Friesen
Patrullgatan 18
252 70 Råå
Tel 042-26 16 20

I redaktionen:
Ragnar Thornberg
Lennart Åström

"Mañana" på danska

Mästerlots John Andersson var en god berättare, som med humor och inlevelse lät oss få del av sina historier.

En sådan handlade om en upplevelse med "Wandia" på resa mellan Sverige och Danmark med seglats genom "Bögeströmmen" - en smal farled mellan Själland och Mön och med utprickning i en smal och grund ränna som på den tiden endast gjorde den farbar under dagen.

Wandia ankrade upp för natten vid inloppet till Bögeströmmen, där det redan låg en dansk galeas. Då det ljusnade seglade Wandia iväg.

Efter en vecka var Wandia tillbaka på samma ställe i Bögeströmmen igen och ankrade upp för natten där den danska galeasen fortfarande låg kvar med en jolle vid sidan. Plötsligt kom jollen med jungmannen roende över till Wandia. På frågan varför de låg kvar svarade den danske jungmannen:

-Jo, de förstår det beror på:

"att då det är vind finns det inget vann
då det är vann finns det ingen vind
och skulle det finnas både vind och vann
så är skepparen full"

Under sådana omständigheter blir det inte mycket gjort!

Nils Pålsson

RÅÅ MUSEUM FÖR FISKE OCH SJÖFART GRUNDAT 1933

Hamnplan, 252 70 Råå, Tel 042-26 11 31, Postgiro 64 48 36-9

1 juni - 23 juni
4 sept. - 29 sept.
Onsdagar kl 17-20
Lörd-sönd kl 14-17

24 juni - 1 september
Månd-fred kl 17-20
Lörd-sönd kl 14-17

2 oktober - 27 november
Onsdagar kl 17-20

Öppet för grupper efter tidsbeställning hos Eric Björck tel 042-26 04 68.
Medlemsavgift 50:- per år, ständigt medlemsskap 500:-